

เรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และผลการเรียนรู้ รายวิชา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ผู้วิจัย : นางสาวกฤษณา วรรณทิพย์

โรงเรียนขามแก่นนคร ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ปีที่ทำการวิจัย : 2561 - 2562

บทคัดย่อ

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และผลการเรียนรู้ รายวิชา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และผลการเรียนรู้ รายวิชา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) เพื่อประเมินผลสำเร็จในพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และผลการเรียนรู้ รายวิชา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 3) ด้าน ดังนี้ (2.1) ด้านประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐาน รายวิชา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามเกณฑ์ 80/80 (2.2) ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐานรายวิชา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 โดยที่นักเรียนร้อยละ 80 มีคะแนนทดสอบวัดผลทักษะการคิดวิเคราะห์ร้อยละ 80 ขึ้นไป (2.3) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน รายวิชา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 โดยที่นักเรียนร้อยละ 80 มีคะแนนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ร้อยละ 80 ขึ้นไป 3) เพื่อสรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เผยแพร่สู่สาธารณชน การดำเนินการวิจัย มี 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1) การวิจัย (Research: R1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ระยะที่ 2) การพัฒนา (Development: D1) & การวิจัย (Research: R2) การออกแบบการจัดการเรียนรู้และทดลองใช้เพื่อหาค่าประสิทธิภาพ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ระยะที่ 3) การพัฒนา (Development: D2) การนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างและการประเมินผล

ผลการวิจัย พบว่า 1) กระบวนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และผลการเรียนรู้ รายวิชา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนขามแก่นนคร อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ความเป็นมาและความสำคัญ (2) หลักการ (3) แนวคิดที่ข้องในของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ (4) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 สร้างแรงบันดาลใจและเตรียมความพร้อม ขั้นตอนที่ 2 ขึ้นเผชิญสถานการณ์และเหตุการณ์ ขั้นตอนที่ 3 ขึ้นวิเคราะห์ด้วยข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 4 ขึ้นยอมรับและลงความเห็น ขั้นตอนที่ 5 ขึ้นสรุปและการประยุกต์ใช้ และขั้นตอนที่ 6 ขึ้นเผยแพร่ความรู้สู่ชุมชน (5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ (6) การวัดและประเมินผล และ (7) เงื่อนไขความสำเร็จในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ 2) ประสิทธิภาพความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐาน รายวิชา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า **2.1) ด้านประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐาน** พบว่า มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 โดยมีค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 เรียงตามลำดับแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ดังนี้ 81.60/80.70, 82.28/81.40, และ 82.13/81.90 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.00/81.48 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ **2.2) ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์** พบว่า ทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐาน รายวิชา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์หลังเรียน ($\bar{X} = 43.29$, S.D. = 2.69) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 25.71$, S.D. = 2.82) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t=3.52$) มีนักเรียนจำนวน 24 คน ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 คิดเป็นร้อยละ 85.71 **2.3) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน** พบว่า ผลการเปรียบเทียบนักเรียนที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐาน รายวิชา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ($\bar{X} = 32.26$, S.D. = 2.88) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 19.28$, S.D. = 3.43) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 3.20$) มีนักเรียนจำนวน 23 คน ผ่านเกณฑ์ 80 คิดเป็นร้อยละ 82.14 **3) ด้านองค์ความรู้** นักเรียนเข้าสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้ง 6 ขั้นตอน นักเรียนสืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ โดยการศึกษาอิสระ แบ่งเป็นกลุ่มละ 4 - 6 คน โดยการสัมภาษณ์ผู้รู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญ หรือ

จากเอกสาร หนังสือ อินเทอร์เน็ต ตามประเด็นที่กำหนดไว้ ใน 3 ประเด็น พบว่า นักเรียนสามารถ
สรุปองค์ความรู้ได้ทั้งหมด 12 เรื่อง

ข้อค้นพบจากงานวิจัย

จากการศึกษา สืบค้นข้อมูล การสัมภาษณ์ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ตามประเด็นที่ให้นักเรียนปฏิบัติ นั้น ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มีสิ่งที่น่าสนใจมากมาย
ผู้วิจัยได้รวบรวมมาเป็นเพียงส่วนหนึ่งของในตำบลศิลา ที่เน้นให้นักเรียนเห็นความเจริญ พัฒนาการ
ของชุมชนตำบลศิลา ซึ่งเป็นที่เกิด ที่อาศัยของนักเรียนหลาย ๆ คนให้มองเห็นความสำคัญของชุมชน
ตำบลศิลา มีของดีที่น่าชื่นชมอนุรักษ์ไว้ ไม่เพียงแต่การประกอบอาชีพ แหล่งโบราณสถานโบราณวัตถุ
ที่นักเรียนเห็นจนคุ้นตา นักเรียนบางคนยังไม่ได้สัมผัสแหล่งเรียนรู้ที่ตนเองค้นพบ เช่น การเลี้ยงกบ
ในกระชัง การเลี้ยงกระบือเผือก การทอพรหมเช็ดเท้า การทำไม้กวาดจากเส้นพลาสติก การสานตะกร้า
จากเส้นพลาสติก มีโรงงานอุตสาหกรรมในท้องถิ่น เช่น โรงงานผสมเสร็จปูนซีเมนต์ ศูนย์กระจาย
สินค้าของซีพี ร้านอาหารที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของ
นายสวาท พุดธรรมมา ตำบลศิลายังเป็นที่ตั้งเทวสถานของศาสนาฮินดู เรียกว่า เทวาลัยพระศิวะเทพ
ที่มีชาวต่างชาติเข้ามาสักการะตลอดปี ทำให้นักเรียนกระตือรือร้น และสนใจ เมื่อจบการเรียนรู้ยังมี
นักเรียนบางคนยังเข้าหาชุมชนเพื่อนำสินค้า หรือผลิตภัณฑ์มาจำหน่าย เช่น การจำหน่ายปลานิล
แปรรูป การจำหน่ายพวงมาลัย ชันหมากเบ็ง มีบางคนไปซื้อด้ายมาทำธูปโยแมงมุมไปถวายวัดเพื่อใช้
ในกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งจัดทำเว็บไซต์เผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้สร้างสรรค์

ผู้วิจัยนำกระบวนการวิจัย และการจัดการเรียนรู้ตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ที่ได้
วางแผนไว้ไปใช้ทำให้ง่ายต่อการเก็บข้อมูล การประสานงานกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนไว้ล่วงหน้า
สร้างความเข้าใจในการนำนักเรียนลงพื้นที่ สามารถสร้างความคุ้นเคย ทำให้นักเรียนมีความสุข
มีความสนใจในการสนทนา การสัมภาษณ์ และการให้ความร่วมมือในการหาข้อมูลได้ดี การสร้างแรงบันดาลใจให้นักเรียนหาหัวข้อในการศึกษานั้น ผู้วิจัยควรมีตัวอย่างโครงการ งานวิจัย การศึกษา
ค้นคว้าอิสระให้นักเรียนศึกษาในเบื้องต้น การเล่าเรื่องประสบการณ์ในการออกเยี่ยมบ้านนักเรียนมา
ถ่ายทอดสิ่งที่ผู้วิจัยได้พบในตำบลศิลา ทำให้นักเรียนกระตือรือร้นในการออกไปสืบค้น ข้อมูลจาก
แหล่งเรียนในชุมชนมากขึ้น เช่น ครูไปพบการทำไม้กวาดจากเส้นพลาสติกที่บ้านหนองกุง การกราบ
ไหว้เทวาลัยศิวะเทพของชาวฮินดู เป็นต้น

การสืบค้นข้อมูล หลักฐาน ผู้รู้ แหล่งเรียนรู้ในชุมชนต้องมีที่มาที่ไปชัดเจน การแบ่งนักเรียน ควรให้นักเรียนจัดกลุ่มกันเองเพื่อสะดวกในการประสานงานและการทำงานร่วมกัน เพราะการออก ศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน การหาข้อมูลอาจจะไม่จบในวันเดียวนักเรียนควรไปซ้ำอย่างน้อย 2-3 ครั้ง การนำข้อมูลมาวิเคราะห์ควรให้นักเรียนมีข้อมูลทั้งที่เป็นเอกสาร ผู้รู้และสถานที่ มาวิเคราะห์สรุป ร่วมกัน

จากการสัมผัสทางกาย ทางสายตากับผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือผู้คนใน ชุมชนตำบลศิลานั่น การมีสิ่งจูงใจให้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งของ ค่าตอบแทนใด ๆ เพียงแต่นำสิ่งได้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนไปเผยแพร่ ไปบอกต่อถึงความดี ความสามัคคีเป็นกลุ่มก้อน ความมุ่งมั่นในการพัฒนาชุมชนตำบลศิลา ให้คนทั่วไปรู้จักชุมชนตำบลศิลานั่น และยังฝากผู้วิจัย เบื้องหลังลูกหลานชาวศิลานคร ให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบ มีความรักหวงแหนสิ่งที่ดิงามไว้จากรุ่นสู่รุ่น

การรวบรวมองค์ความรู้ที่ได้ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกเฉพาะผลงานที่นักเรียนสามารถปฏิบัติ ได้ดีและนำมาต่อยอดในการประชาสัมพันธ์ ของดีเมืองศิลาให้แก่สาธารณชนทั่วไป ตามคำขวัญของ ชาวศิลานครที่ว่า “บ้านศิลา น้ำคลองใส มาลัยสวย ร่วมกันครั้นเครง ร้องเพลงทุ่งศิลา”